

Statsvetarprofessorer i Sverige 1890–2018

En tabellarisk sammanställning

Leif Johansson

”Fråga inte vem du är och vem jag är
och varför allting är
Låt professorerna utreda,
de har betalt...”.

Dikten ”Du och jag och världen”, ingår i Werner Aspenströms diktsamling *Trappan* (1964).

Detta är en forskningsrapport som – till skillnad från många andra sådana – inte är skriven i meriteringssyfte. Den är enbart skriven för att det roade mig. Därför är det ingen skada skedd av att uppsatsen saknar den komponent i forskningsprocessen som numera anses obligatorisk, dvs. ”teori”. Men allt det andra finns med: problem, metod, material och resultat. Låt mig presentera dem:

Problem

Problemkomponenten kallar jag förenklat för ”mina frågor” och de är följande:

1. Hur många har disputerat i statsvetenskap under åren 1890–2009 och hur ser deras fördelning ut över tid och rum, dvs de statsvetenskapliga institutionerna i Sverige?
2. Hur många av de disputerade är eller har blivit professor i statsvetenskap och hur ser fördelningen ut över tid och rum?
3. Hur ser professorernas karriärvägar ut? Hur många stannar kvar vid den institution där de disputerat? Och de som flyttat: Hur ser migrationsmönstret ut? ”Exporterar” respektive ”importerar” vissa institutioner mer än andra?

Leif Johansson är docent i statsvetenskap vid Lunds universitet.
E-post: leif@samhallsfakta.se

Hur ser bytesbalansen ut mellan de olika statsvetenskapliga institutionerna i Sverige? Och bytesbalansen mellan Sverige och utlandet? Och hur många ”återinvandrar”?

4. Hur många statsvetardoktorer har blivit professor i annat ämne än statsvetenskap? Och vilka andra ämnen handlar det om?
5. Hur ser köns- och åldersfördelningen ut i tids- och rumsperspektiv?
6. Kan en svensk som inte disputerat i statsvetenskap ändå bli professor i statsvetenskap?

Denna fråga kan besvaras direkt, övriga kräver tabeller. Svaret är: Ja, men det är inte vanligt. Fem stycken har dock lyckats med detta. I fyra av fallen är bakgrunden en disputation i ett annat ämne; i ett fall föreligger dock inte någon disputation överhuvudtaget, däremot professur vid tre olika universitet.¹

Metod

Min metod är vad som internationellt kallas en ”Large N-study”, vilket betyder att forskaren systematiskt undersöker och jämför ett stort antal studieobjekt med avseende på en mångfald av för frågornas besvarande relevanta variabler. På svenska kallas ofta metoden för kvantitativ analys eller massdataanalys. Mina studieobjekt är alltså alla de i Sverige som under åren 1890–2018 blivit utnämnda till professorer i statsvetenskap.

Material

Materialet består av en uppgraderad version av den databas över statsvetenskapliga doktorsavhandlingar under åren 1890–2009 som jag tidigare etablerat och beforskat². Uppgraderingen innebär att det nu också tillförts information om vilka av statsvetardoktorerna som blivit professorer i statsvetenskap eller annat ämne under perioden 1890–2018. Därutöver har ett antal ytterligare variabler tillfogats: när och var blev doktorn professor, var det vid institutionen där hen blev doktor eller vid annan institution.

1 Eftersom jag finner det angeläget att med råge uppfylla EU:s nya dataskyddsförordning General Data Protection Regulation, GDPR, kommer jag varken nu eller i fortsättningen avslöja namn på enskilda professorer hur lockande det än kan vara.

2 Johansson, Leif. *Kronan på verket*. I Jerneck, Magnus & Badersten, Björn (red.), 2010. *Kontraster och nyanser: svensk statsvetenskap i brytningstid*. Lund: Statsvetenskaplig tidskrift. Tillgänglig på <http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/8608>.

För förteckningen över doktorsavhandlingar, se <https://journals.lub.lu.se/st/article/view/8226/7362>. Förteckningen finns även i form av en excel-fil, se <http://swepsa.org/doktorander/avhandlingar.html>.

Resultat

Eftersom vi marscherar snabbt är det redan dags för resultatredovisning. Låt oss börja med några basfakta.

Tabell 1. Fakta om populationen

Antal som disputerat i statsvetenskap 1890–2009	776
Antal blivande professorer före 2019 (varav 11 ej har svensk doktorexamen i statsvetenskap)	193 (23 %)
i statsvetenskap	172
i statsvetenskap och annat ämne	6
i annat ämne än statsvetenskap	15
Disputationsålder för blivande professorer (median)	33
Disputationsålder för icke blivande professorer (median)	34
Ålder vid utnämning till professor (median)	47
Antal år mellan disputation och professorsutnämning (median)	14
Antal kvinnor i doktorspopulationen	195 (25 %)
Antal kvinnor i professorspopulationen	39 (20 %)
Antal professorer som är utländska medborgare	11 (6 %)
Antal som blivit professor vid den institution där man disputerat	85 (47 %)
Antal som bara varit professor på den institution där man disputerat	69 (36 %)
Antal som varit professor vid mer än en institution	34 (18 %)
Antal som blivit professor vid annan institution än den vid vilken man disputerat	124 (64 %)
Antal döda professorer före 2019 (medianlivslängd 77 år)	26 (14 %)
Levande professorer 2018	167 (86 %)
därav i åldern 68+	55 (33 %)
därav yngre än 68 år	112 (67 %)

Som framgår av tabell 1... Nej, i fortsättningen är nu risken stor för vad journalister inom televisionen på sitt jargongspråk kallar "Apelsin-TV". Fenomenet innebär att man i TV visar en tydlig färgbild på en apelsin som ligger i en skål på ett bord samtidigt som en kommentator informerar om att vi ser en gul apelsin som ligger i en skål på ett bord.

Bäste läsare – inte vill du väl bli utsatt för Apelsin-TV? Vad är då alternativet? Om ett intressant sådant skriver professor Fredrik Lagerroth redan 1925 i en uppskattande recension av Gustaf Olssons doktorsavhandling (*Det statsrealistiska problemet med särskild hänsyn tagen till den rättsfilosofiska skolan i Wien*) att denne författare av sina läsare krävde "eine intensive Mitarbeit". (*Statsvetenskaplig tidskrift*, volym 28, s 292; 1925).

Vi väljer alltså att gå vidare till nästa tabell och alla följande. Studera framtagna fakta om den svenska statsvetenskapliga professorspopulationen, gör dig till medarbetare och betänk den frihet du nu åtnjuter. På alldeles egen hand kan du nu utan pekpinnar bestämma vad du vill uppfatta som klargörande, föga förvånande, överraskande, oroväckande, förbluffande, vilseledande, obeaktat, intressant etc mm. För den i ämnet engagerade är det min förhoppning att detta krav på medarbetarskap från läsarens sida ska fungera mera som stimulans än som hinder. För alla som någon gång studerat t.ex. Statistisk årsbok är ju detta inget främmande förhållningssätt.

Tabell 2. Antal statsvetardoktorer 1890–2009 samt antal och andel av doktorerna som är blivande professorer i statsvetenskap före 2019

	År för disputation							Totalt
	1890-1929	1930-1949	1950-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009	
Antal doktorer	53	30	39	95	93	154	312	776
Antal blivande professorer före 2019	9	7	10	31	30	52	43	182
Procent blivande professorer före 2019	17%	23%	26%	33%	32%	34%	14%	23%
Antal kvinnliga doktorer		1		5	16	40	133	195
Procent kvinnliga doktorer		3%		5%	17%	26%	43%	25%
Antal kvinnor som är blivande professorer före 2019				1	7	18	12	39
Procent kvinnor av blivande professorer före 2019				3%	23%	35%	28%	21%
Disputationsålder median	30	32	36	34	35	35	34	34
Min-max för disp. ålder	23-42	24-53	26-58	25-60	28-67	24-71	27-78	23-78
Ålder vid professur	41	39	45	49	50	50	44	47
Antal år mellan diss och professur (median)	11	7	11	19	16	15	12	14

Tabell 3. Antal statsvetenskapliga doktorer 1890–2009 och blivande professorer före 2019 (fördelning efter statsvetenskapliga institutioner)

Lärosäte	Tillkomst år	1:e professorn i statsvetenskap	Antal doktorer i statsvetenskap 1890-2009	Procent av samtliga doktorer	Antal blivande professorer före 2019	Procent blivande professorer
Uppsala	1477	1622	190	25%	45	24%
Lund	1666	1889	160	21%	33	21%
Stockholm	1878	1935	165	21%	32	19%
Göteborg	1891	1901	114	15%	37	32%
Gbg F	1986	2013	24	3%	6	25%
Umeå	1965	1965	58	7%	20	34%
Linköping	1975	2013	4	0,5%	1	25%
Halmstad	1983	2005				
Mittuniv.	1993	2002	6	1%	0	0%
Jönköping	1994	1983	4	0,5%	0	0%
Dalarna	1995	2018				
Luleå	1996	2003	9	1%	1	11%
Södertörn	1996	1997				
Försvarsh	1997	2004				
Malmö	1998	2006				
Örebro	1999	1984	26	3%	5	19%
Karlstad	1999	2004	8	1%	1	13%
Växjö univ	1999	2000	8	1%	1	13%
Linnéuniv	2010					
<i>Samtliga</i>			776	100%	182	24%

Tabell 4. Kvarblivande, utflyttande ("exporterade") och inflyttande ("importerade") professorer vid respektive statsvetenskaplig institution under perioden 1890-2018

Lärosäte	Antal som disputerat vid inst. och där blivit professorer	Antal som disputerat vid inst. och blivit prof. vid andra institutioner i Sverige el utomlands (export)	Antal importerade professorer från andra institutioner i Sverige eller utomlands (import)	Export- överskott	Import- överskott
Uppsala	24 (53%)	24	8	16	
Lund	16 (48%)	20	7	13	
Stockholm	12 (38%)	22	13	9	
Göteborg	18 (49%)	23	11	12	
Förvaltninghögsk	2 (33%)	5	1	4	
Umeå	9 (45%)	12	2	10	
Linköping	1 (100%)	0	2		2
Halmstad	0	0	2		2
Mittuniversitetet	0	0	4		4
Jönköping	0	0	1		1
Dalarna	0	0	1		1
Luleå	1 (100%)	0	4		4
Södertörn	0	0	6		6
Försvarshögsk	0	0	6		6
Malmö	0	0	3		3
Örebro	1 (20%)	4	9		5
Karlstads	0	1	4		3
Linnéuniv.	0	1	4		3
Icke statsvet.inst		5	18		
Utomlands		7	18		
S:a	84 (46%)	118 (61%)	109 (56%)	64	40

Tabell 5. De statsvetenskapliga professorernas migrationsmönster.

Statsvetenskapliga institutionen (eller motsvarande) vid:	Antal vid institutionen disputerade som blivit verksamma professorer utomlands	Antal från utlandet inkommande som blivit professorer vid institutionen	Antal som blivit professorer vid en icke statsvetenskaplig institution i Sverige *
Uppsala universitet	3	1	3
Lunds universitet	3		1
Göteborgs universitet	5	1	4
Förvaltningshögskolan (Gbg)			5
Stockholms univ	2	1	4
Umeå universitet	3		1
Mittuniversitetet		2	
Örebro universitet	1		
Linnéuniversitetet	2		
<i>Totalt</i>	<i>19</i>	<i>5</i>	<i>18</i> <i>(varav 10 efter 2006)</i>

* De aktuella icke statsvetenskapliga institutionerna är: Nationalekonomiska institutionen, Företagsekonomiska institutionen, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Institutionen för mediastudier (JMK), Institutionen för genusvetenskap, Institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap, Institutionen för vårdvetenskap och hälsa, Latinamerikainstitutet, Institutionen för freds- och konfliktforskning, Centrum för forskning om offentlig sektor (SCORE), Avdelningen för öststatsforskning, Institutionen för globala studier.

En ganska stor grupp statsvetare (19 stycken, 10 procent) har sökt och fått professur utomlands; tre av dem har återinvandrat. Inom landet har en lika stor grupp (18 stycken, 10 procent) inte blivit vid sin statsvetenskapliga läst utan sökt och fått professur inom mer eller mindre närliggande akademiska discipliner.

Myten om den ringa akademiska flyttningsbenägenheten i Sverige är just – vad gäller de statsvetenskapliga professorerna – en myt. 69 stycken (38 procent) av professorerna har enbart haft sin professorstjänst vid den institution där de tidigare disputerat. Men för flertalet av doktorerna som gjort professorskarriär innebar det att de etablerat sig som professorer på annan institution än sin moderinstitution (113 stycken, 62%).

Fenomenet med hög rörlighet är inte lokaliserad till viss tidsperiod eller viss(a) institutioner. För alla tidsperioder efter 1945 och för samtliga av de fem största universiteten gäller att andelen professorer som lämnat sitt disputationslärosäte överstiger 50 procent. Även de kvinnliga professorerna återfinns till mer än 50 procent vid lärosäten som inte är deras disputationslärosäte.

Alma mater må vara omhuldad i sinnet och minnet. Men för mer än varannan statsvetardoktor i karriären blev denna stuga till slut för trång. Det hände dem vid genomsnittligen 47 års ålder.

Tabell 6. Kvarvarande professorer vid disputationeninstitutionen samt importerade och exporterade professorer efter år för professorsutnämning

Institution	Antal professorer	År för professorsutnämning			Total
		1890-1979	1980-1998	1999-2018	
Uppsala	Kvarvarande*	2	2	16	20
	Importerade	2	2	4	8
	Exporterade	7	3	14	24
	Exportöverskott	5	1	10	16
Lund	Kvarvarande	5	2	6	13
	Importerade	2	1	4	7
	Exporterade	6	2	12	20
	Exportöverskott	4	1	8	13
Göteborg	Kvarvarande	0	3	12	15
	Importerade	4	3	4	11
	Exporterade	3	5	15	23
	Exportöverskott	-1	2	13	12
Stockholm	Kvarvarande	2	1	6	9
	Importerade	5	2	6	13
	Exporterade	1	3	18	22
	Exportöverskott	-4	1	12	9
Umeå	Kvarvarande	0	2	6	8
	Importerade	1	1	0	2
	Exporterade	0	2	10	12
	Exportöverskott	-1	1	10	10
Övriga statsvetenskapliga Institutioner (13 st etablerade efter 1975)	Kvarvarande	0	0	3	3
	Importerade	0	4	43	47
	Exporterade	0	0	11	11
	Exportöverskott	0	-4	-32	-36
Icke statsvetenskapliga institutioner	Importerade	1	4	13	18
	Exporterade	1	2	2	5
	Exportöverskott	0	-2	-11	-13
Utomlands	Importerade	3	2	13	18
	Exporterade	0	2	5	7
	Exportöverskott	-3	0	-8	-11

* Kvarvarande innebär professorer som disputerat på institutionen och sedan fått professur vid institutionen, en tjänst som hen sedan inte lämnat. Kvarvarande har alltså varken importerats från eller exporterats till annan institution. Alternativ benämning skulle kunna vara "kvarsittare".

De fem stora institutionerna har de senaste 20 åren (1999–2018) haft kraftiga exportöverskott. Förklaringen ligger bl.a. i att det tillkommit en mängd nya statsvetarinstitutioner efter 1975 (13 stycken) som haft behov av att importera professorer (sammanlagt 47 stycken). Exporten från dessa har däremot med två undantag varit blygsam: totalt 11 stycken varav Örebro svarar för fyra och Förvaltningshögskolan i Göteborg för fem.

Tabell 7. Sammanfattning av data från tabell 6 utan specificering av institutioner

	År för professorsutnämning			Totalt
	1890-1979	1980-1998	1999-2018	
Antal utnämnda professorer	27	29	137	193
Antal kvarblivande vid disputationeninstitutionen	9 (33%)	10 (34%)	50 (36%)	69 (36%)
Antal exporterade (=antal importerade)* dvs mobiliteten eller rörligheten	18 (67%)	19 (66%)	87 (64%)	124 (64%)
	100%	100%	100%	100%

* När någon exporteras till institutionen Y innebär det samtidigt en import på institutionen Y. Därför blir de exporterade alltid lika många som de importerade när man ser till samtliga institutioner.

Vi lämnar flyttningsbenägenheten och avslutar med en redovisning av professorstitelns expansionsmönster sett över tid och rum.

Tabell 8. Antal professorer vid de statsvetenskapliga institutionerna i Sverige vid sju olika tillfällen med ett decennium emellan (förekomst av kvinnliga professorer angivet inom parentes)

Lärosäte	Antal professorer							Import 2018*
	1958	1968	1978	1988	1998	2008	2018	
Uppsala	1	1	1	3	4	13 (1)	14 (4)	3
Lund	1	1	3	3	3	5	9 (4)	4
Göteborg	1	1	2	2	6	12 (1)	15 (5)	5
Gbg (F)						1	3 (1)	2
Stockholm	1	1	2	2	4 (2)	9 (4)	9 (4)	4
Umeå		1	1	1 (1)	3 (1)	4 (2)	4 (2)	0
Örebro					1	6 (2)	3	2
Karlstad						1 (1)	2 (1)	2
Linköping							3 (1)	2
Luleå						1	5 (1)	3
Mittuniv.						1 (1)	1	1
Linnéuniv						2	3	3
Södertörn					1	2	3	3
Jönköping				1	1	1		
Halmstad						1	1	1
Malmö						1	3	3
Dalarna							1	1
Försvarsh						2	5 (1)	5
Prof. vid ej statsvet. institution				2	3	3	13 (6)	
Verksamma utomlands			1	2	4	8	12	
Totalt	4	5	10	16 (1)	30 (3)	73 (12)	109 (30)	44

* Import 2018 avser antal av professorerna 2018 som disputerat vid annat lärosäte.

Befodringsreformen 1999 ger som synes tydligt utslag i kolumnerna för 2008 och 2018.

Vi veta icke vad professor Fredrik Lagerroth i Lund skulle ha sagt om resultatet i föreliggande rapport. Men vi veta vad han hade som principiell skeptisk synpunkt angående betydelsen av forskningsresultat: "Vi tala ju fortfarande om att solen går upp och ned, alldeles som om Korpernikus aldrig funnits" (*Statsvetenskaplig tidskrift*, volym 28, s 300; 1925).

Några frågor har inte blivit ställda i detta sammanhang: Vad sysslade alla professorerna med? Vad forskade de om? Vad deras doktorsavhandlingar handlade om har jag tidigare rapporterat (se fotnot 2 ovan). Men hur fortsatte de? Forskade de vidare inom doktorsavhandlingens ämnesproblematik eller bröt de ny mark? Vad hände i Sverige med forskningen inom ämnet statsvetenskap?

För vissa resultat utifrån denna fråga, se Johansson, Leif, 2021. "Uppsatser i *Statsvetenskaplig tidskrift* under åren 1970–2020", *Statsvetenskaplig tidskrift*, nr 2, s. 297–331.